

Słowo wstępne

Oddajemy w ręce czytelnika kolejny, piętnasty tom rocznika „Ars Educandi”, którego tematyka nie pierwszy już raz dotyczy świata obrazów. Tym razem pojawia się on jednak w trzech nowych odsłonach: książki obrazkowej dla dzieci, dziecięcego świata w obrazach i wirtualnego świata obrazów.

Książka obrazkowa dla dzieci, będąca szczególnym przypadkiem książki ilustrowanej, ma już za sobą długą historię, lecz dopiero współczesne nad nią badania odkrywają całe skomplikowanie niesionych przez nią sensów i teoretycznych perspektyw ich analizy. Z jednej strony ujawniają jej historyczno-kulturowe zakorzenie i wówczas staje się ona dla badaczy śladem jakości kultury swojego czasu i ukształtowanych w jej obrębie koncepcji dzieciństwa i dziecka, dla którego jest tworzona. Z drugiej natomiast odsłaniają sposoby, na jakie ona sama wyznacza kształt owej kultury, stając się swoistą busolą dla nowych obszarów myślenia o swoim odbiorcy i świecie społecznym, w którym przychodzi mu żyć. Odrębnych pól analiz dostarcza współczesne podejście do książki obrazkowej jako do szczególnej jakości dzieła, które wiąże w sobie wiele sensów, splatając słowa i obrazy, wzajemnie wzmacniające się przekazy werbalne i wizualne, tworzące polisemiotyczne prezentacje treści kulturowych. W tym kontekście autorzy tekstów zamieszczonych w tomie rozumieją książkę obrazkową jako ikonotekst, dla którego konstytutywna jest niemożność odrębnego odczytywania dwóch jego warstw – werbalnej i wizualnej. Obydwie bowiem we wzajemnej subtelnej relacji tworzą dzieło sztuki przemawiające do dziecięcego czytelnika. Na tę część tomu składają się artykuły Krystyny Rybickiej, Anny Boguszewskiej, Natalii Paprockiej, Jana Szyłaka, Małgorzaty Cackowskiej, Bożeny Hojki i Anity Wincencjusz-Patyny. Pierwsza z autorek demaskuje niewspółmierność uniwersalnej klasyfikacji dziesiętnej (UKD) wobec książki obrazkowej, przez co gubią się one na półkach bibliotecznych, tracą swoją tożsamość i szansę na kontakt z czytelnikiem. Anna Boguszewska poszukuje genezy polskiej książki obrazkowej, Natalia Paprocka z kolei charakteryzuje francuską awangardową książkę ilustrowaną dla dzieci na tle rewolucji obyczajowej lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. W jej ramach obraz uzyskał pełną autonomię i przestał być jedynie dodatkiem do tekstu, a zadaniem książki dla dzieci przestało być wyposażanie małego czytelnika w społecznie skonstruowaną na jego potrzeby wiedzę, a stało się wykształcenie w nim wrażliwości na piękno i społeczne problemy. O jednym z nich pisze kolejny autor – Jan Szyłak, który na przykładzie *Rose Blanche* pokazuje, jak można podejmować trudne społeczne tematy w książce dla

dziecka. Z kolei Małgorzata Cackowska pokazuje, w jaki sposób i jaką wersję świata społecznego i społecznych tożsamości książka obrazkowa konstruuje w swoim czytelniku.

Drugą odsłonę problematyki obrazu stanowi, dokonana przez Monikę Nawrot-Borowską, prezentacja dziecięcego świata w materiałach ikonograficznych, zamieszczonych w literaturze i prasie dla dzieci, w elementarzach i ilustrowanych tablicach poglądowych. Historyczno-pedagogiczna analiza tych ilustracji drobniogowo ukazuje detale dziecięcego świata – wygląd dzieci, ich ubiór, zachowania, codzienne i niecodzienne czynności, sposoby spędzania czasu, zabawy, zabawki, wnętrza, otoczenie, w którym przebywały, używane przez nie sprzęty, wreszcie relacje z dorosłymi i rówieśnikami, a nawet zwierzętami.

Ostatnią odsłonę podjętej w tomie tematyki stanowią dwa artykuły: Barbary Zmudy oraz Piotra Prósinoskiego i Piotra Krzywdzińskiego. Obydwa zostały poświęcone grom wideo – relatywnie nowemu medium, w którego obrębie obraz zyskał szczególne znaczenie jako nośnik treści mających sensy socjalizacyjne i edukacyjne. Treści te są jednak reprezentowane inaczej niż w pozostałych mediach, nie tylko przez swoistą oprawę audiowizualną, lecz przede wszystkim w immersyjnym zanurzeniu w wirtualnym świecie obrazów oraz ofercie interaktywności, pozwalającej odbiorcy oddziaływać na utwór. Są one w tym kontekście tekstami kultury, które włączają odbiorcę w proces tworzenia kultury, a wytwarzane w relacji człowiek-maszyna cyfrowe światy obrazów stanowią rzeczywistość alternatywną, uzupełniającą lub dopełniającą świat realny.

Tom dopełnia przygotowana przez Astrid Męczkowską-Christiansen i Małgorzatę Lewartowską-Zychowicz recenzja książki *Społeczeństwo, kultura, wychowanie: publikacja dedykowana profesorowi Janowi Żebrowskiemu z okazji sześćdziesięciolecia pracy twórczej* wydanej pod redakcją Jana Papieża oraz przygotowane przez Elżbietę Gorloff sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej zatytułowanej „Z pedagogiką przez systemy i ideologie...”, którą zorganizował Instytut Pedagogiki WNS UG z okazji przypadającej w 2018 roku sześćdziesiątej rocznicy pedagogiki gdańskiej.

Serdecznie zapraszamy do lektury piętnastego tomu „Ars Educandi” i mamy nadzieję, że będzie ona dla czytelnika inspirującym doświadczeniem, inicjującym nowe kierunki eksploracji świata obrazów.

Małgorzata Lewartowska-Zychowicz